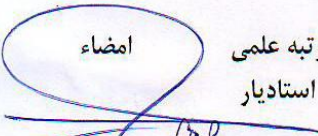

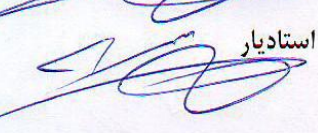

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تأیید اعضای هیات داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیئت داوران نسخه نهایی پایان نامه آقای کیومرث قنبری آذرنیر تحت عنوان: آراء و نظریات اجرایی «پیتروسلارز» در تناثر- پروژه عملی: کارگردانی نمایش «خیانت» نوشته «هرولد پینتر» را از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آنرا برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد تأیید می کنند.

امضاء	رتبه علمی	نام و نام خانوادگی	اعضای هیات داوران
	استادیار	آقای دکتر مسعود دلخواه	۱- استاد راهنما
	مربی	آقای حسین فرخی	۲- استاد ناظر
	استادیار	آقای دکتر محمد جعفر یوسفیان کناری	۳- استاد ناظر
	استادیار	آقای دکتر مهدی حامد سقایان	۴- استاد ناظر
	استادیار	آقای دکتر مهدی حامد سقایان	۵- نماینده تحصیلات تکمیلی

آیین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهشهای علمی دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی و فناوری دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهشهای علمی که تحت عناوین پایان‌نامه، رساله و طرحهای تحقیقاتی با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد زیر را رعایت نمایند:

ماده ۱- حق نشر و تکثیر پایان‌نامه/ رساله و درآمدهای حاصل از آنها متعلق به دانشگاه می باشد ولی حقوق معنوی پدید آورندگان محفوظ خواهد بود.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه/ رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و با تایید استاد راهنمای اصلی، یکی از اساتید راهنما، مشاور و یا دانشجو مسئول مکاتبات مقاله باشد. ولی مسئولیت علمی مقاله مستخرج از پایان‌نامه و رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجو می باشد.

تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه/ رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب، نرم افزار و یا آثار ویژه (اثری هنری مانند فیلم، عکس، نقاشی و نمایشنامه) حاصل از نتایج پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی کلیه واحدهای دانشگاه اعم از دانشکده ها، مراکز تحقیقاتی، پژوهشکده ها، پارک علم و فناوری و دیگر واحدها باید با مجوز کتبی صادره از معاونت پژوهشی دانشگاه و براساس آئین نامه های مصوب انجام شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه یافته ها در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق معاونت پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این آیین‌نامه در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۸۷/۴/۱۸ در شورای پژوهشی و در تاریخ ۸۷/۴/۲۳ در هیأت رئیسه دانشگاه به تایید رسید و در جلسه مورخ ۸۷/۷/۱۵ شورای دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب در شورای دانشگاه لازم‌الاجرا است.

«اینجانب..... دانشجوی رشته..... در تاریخ..... ورودی سال تحصیلی.....»
مقطع..... دانشکده..... متعهد می شوم کلیه نکات مندرج در آئین نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش های علمی دانشگاه تربیت مدرس را در انتشار یافته های علمی مستخرج از پایان نامه / رساله تحصیلی خود رعایت نمایم. در صورت تخلف از مفاد آئین نامه فوق الاشعار به دانشگاه وکالت و نمایندگی می دهم که از طرف اینجانب نسبت به لغو امتیاز اختراع بنام بنده و یا هر گونه امتیاز دیگر و تغییر آن به نام دانشگاه اقدام نماید. ضمناً نسبت به جبران فوری ضرر و زیان حاصله بر اساس برآورد دانشگاه اقدام خواهم نمود و بدینوسیله حق هر گونه اعتراض را از خود سلب نمودم»

امضا:.....
تاریخ: ۸۷/۴/۶

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را چاپ کند:

«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد/ رساله دکتری نگارنده در رشته کارگردانی نمایش است که در سال ۱۳۹۱ در دانشکده هنر و معماری دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی جناب آقای دکتر مسعود دلخواه از آن دفاع شده است.»

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تامین نماید.

ماده ۶: اینجانب کیومرث قنبری آذر نیر دانشجوی رشته کارگردانی نمایش مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی: کیومرث قنبری آذر نیر
تاریخ و امضا: ۹۱/۴/۶

دانشگاه تربیت مدرس

دانشکده هنر و معماری

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته: کارگردانی

آراء و نظریات اجرایی «پیتر سلارز» در تئاتر

پروژه عملی: کارگردانی نمایش «خیانت» نوشته «هرولد پینتر»

کیومرث قنبری آذر نیر

استاد راهنما:

دکتر مسعود دلخواه

تیر ۱۳۹۱

تقدیم به همسر،

«سپیده دبیری»

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

به پاسِ مهری که نثارم کرد...

با سپاس فراوان از تمامی استادان عزیزم
در دانشکده‌ی هنر و معماری دانشگاه تربیت مدرس

.

.

.

.

.

.

.

.

.

.

و

با سپاس ویژه از

«استاد مسعود دلخواه»

«استاد مهدی حامد سقاییان»

چکیده:

این پایان‌نامه نگاهی است به اندیشه‌ها و تکنیک‌های کارگردانی «پیتر سلارز»، کارگردان برجسته‌ی تئاتر نیمه‌ی دوّم قرن بیستم و تلاشی است برای شناخت نحوه‌ی نگرش وی به تئاتر و انتظاراتی که او از یک نمایش - به قول خودش - به مثابه یک عمل اجتماعی و اخلاقی دارد. فصل اوّل این پایان‌نامه، اختصاص دارد به کلیّاتی درباره‌ی «سلارز» و اندیشه‌هایش و نیز نظریات برخی منتقدین درباره‌ی او. در این فصل سعی بر آن است که به نحوه‌ی نگرش «سلارز» به تئاتر نزدیک شویم.

یکی از علایق اصلی «پیتر سلارز»، پرداختن به اپرا و تئاتر موزیکال است. در فصل دوّم این پایان‌نامه، نگرش او به اپرا و نظریات و تکنیک‌های او در استفاده از موسیقی - که او به عنوان منبعی برای الهامات خویش برای رسیدن به تصاویر مورد استفاده قرار می‌دهد - مورد بررسی قرار می‌گیرد. فصل سوّم پایان‌نامه اختصاص دارد به نظریات «سلارز» درباره‌ی مفهوم فضای نمایش و استفاده‌ی او از طراحی صحنه برای رسیدن به فضای نمایش. در این فصل همچنین به طراحی‌های ویژه‌ی آثار «سلارز» و استفاده‌های هوشمندانه‌ی او از تکنولوژی و مولتی‌مدیا در اجراهایش پرداخته می‌شود و در فصل چهارم پایان‌نامه، تلاش می‌کنیم تا مؤلفه‌های پست‌مدرنیستی اجراهای این کارگردان بزرگ را - تا حدّ امکان - بررسی نموده و آثار وی را به عنوان کارگردانی پست‌مدرن مورد تحلیل قرار دهیم.

فصل آخر، شامل بررسی نمایش «بادگیرها» - به عنوان یکی از آثار برجسته‌ی «سلارز» است؛ این نمایش دربرگیرنده‌ی بسیاری از مؤلفه‌های تئاتر پست‌مدرن بوده و به ما امکان می‌دهد که «سلارز» را کارگردانی پست‌مدرن معرفی کنیم.

کلیدواژه‌ها: پیتر سلارز، تئاتر پست‌مدرن، تکنولوژی، تئاتر آمریکا، مولتی‌مدیا، اپرا، نمایش «بادگیرها».

فهرست مطالب:

صفحه	عنوان
۱.....	مقدمه
۵.....	کلیات
۸.....	فصل اول: آشنایی با «پیتر سلارز» و اندیشه‌های او
۸.....	۱-۱ معرفی «پیتر سلارز»
۱۰.....	۲-۱ نقد (انتقاد سیاسی)، پارودی و سنت شکنی در آثار «سلارز»
۱۴.....	۳-۱ تئاتر و آموختن دوست داشتن دیگران
۱۹.....	۴-۱ انتخاب بازیگران و گروه گر و کار با آنها
۲۳.....	۵-۱ تئاتری برای زمان حاضر (تئاتر آپوکالیپتیک)
۲۶.....	۶-۱ برداشت از گذشتگان و حرکت به سوی زمان حاضر
۳۰.....	فصل دوم: موسیقی در آثار «پیتر سلارز»
۳۰.....	۱-۲ کشف ساختار پنهان یک قطعه‌ی موسیقی
۳۳.....	۲-۲ احیای اپرا

- ۳-۲ موسیقی، منبعی برای الهامات و ایده‌های «پیتر سلارز»..... ۳۷
- ۴-۲ عمل صحنه‌ای، در امتداد تصنیف موسیقی..... ۴۱
- ۵-۲ نگاه سیاسی در اجرای اُپرا..... ۴۶
- فصل سوّم: «پیتر سلارز» و استفاده از تکنولوژی در طراحی نمایش..... ۴۹
- ۱-۳ فضای نمایش..... ۴۹
- ۲-۳ ارتباط میان طراحی صحنه و دکور نمایش..... ۵۴
- ۳-۳ تکنولوژی و ایجاد نزدیکی میان سالن و صحنه..... ۶۰
- ۴-۳ از میان رفتن مرزهای میان تماشاگر و بازیگر و تكثر سطوح حضور در صحنه‌ی نمایش..... ۶۲
- ۵-۳ فرهنگ بدن و تصویر..... ۶۸
- فصل چهارم: «پیتر سلارز» و تئاتر پُست‌مُدرن..... ۷۲
- ۱-۴ نگاهی به سرچشمه‌های تئاتر پُست‌مُدرن..... ۷۲
- ۱-۴-۱ نظریات «آرتو»، «گروتفسکی» و «بوال»..... ۷۳
- ۲-۴ تئاتر در دنیای پُست‌مُدرن..... ۸۱
- ۳-۴ پیتر سلارز و کارگردانی تئاتر پُست‌مُدرن..... ۸۸
- ۴-۴ تأثیر رسانه‌های الکترونیک بر روی مفهوم امروزی داستان‌ها..... ۱۰۰

فصل پنجم: بررسی نمایش «بادگیرها» به کارگردانی «پیتر سلارز».....	۱۰۳
۱-۵ انتخاب شهر «لس آنجلس» برای اجرای نمایش «بادگیرها».....	۱۰۳
۲-۵ روند اقتباس «پیتر سلارز» از نمایشنامه‌ی نوشته «ژان ژنه».....	۱۰۷
۳-۵ انتخاب بازیگران.....	۱۱۱
۴-۵ مکان اجرا.....	۱۱۸
۵-۵ پویایی فضای نمایش.....	۱۲۱
۶-۵ طراحی صحنه.....	۱۲۹
نتیجه‌گیری.....	۱۳۶
فهرست منابع.....	۱۴۱
شرح و تصاویر پروژه عملی (کارگردانی نمایش «خیانت» نوشته «هرولد پینتر»).....	۱۴۳
چکیده انگلیسی.....	۱۴۸

مقدمه:

«پیتر سلارز» یکی از بزرگ‌ترین و برجسته‌ترین کارگردانان روز تئاتر جهان است که با اجرای بیش از یکصد اثر مختلف در قالب نمایش، نمایش موزیکال، اپرا و نمایش تلویزیونی و از سویی دیگر، با سال‌ها نظریه‌پردازی، نوشتن و نیز تدریس در دانشگاه‌های مختلف و به‌ویژه دانشگاه UCLA، چهره‌ای نامدار و صاحب سبک به شمار می‌آید. «سلارز» ۵۵ ساله از آن دسته کارگردانانی است که خود بازیگری را تجربه کرده، دستی در طراحی صحنه داشته و استفاده‌ای خاص و شگفت‌انگیز از موسیقی می‌کند. او موسیقی را منبع و سرچشمه‌ای برای الهامات خویش قرار می‌دهد و سعی می‌کند با نوعی کشف و شهود، موسیقی را وارد کار تصویرسازی بکند. در حقیقت، در زمانی که بسیاری از هنرمندان ممکن است دیگر حتی به گونه‌ای از اجرا، به نام «اپرا» فکر نیز نکنند و آن را هنری پایان‌یافته تلقی کنند، «سلارز» با قدرت تمام از اپرا دفاع می‌کند و بارها و بارها به اجرای آن می‌پردازد. البته واضح است که وقتی درباره‌ی نحوه‌ی استفاده‌ی «سلارز» از موسیقی حرف می‌زنیم، منظور فقط اپرا نیست! «سلارز» موسیقی را نه تنها در اپرا - و نیز تئاتر موزیکال - که در سایر نمایش‌هایش نیز به شکلی ویژه مورد استفاده قرار می‌دهد. یکی از کارهایی که او به عنوان کارگردان انجام می‌دهد، ساعت‌ها و ساعت‌ها گوش فرا دادن به موسیقی است و همان‌طور که گفته شد، تلاش برای استخراج تصاویری بدیع از دل موسیقی و به بیانی دیگر می‌توان گفت تلاشی است برای بصری و دیداری نمودن زیبایی‌های نهفته در دل قطعات موسیقی.

اجراهای مختلف «سلارز» - چه تئاتر، چه اپرا - همگی دارای ویژگی‌هایی بارز و قابل تأمل هستند. یکی از این ویژگی‌ها، نگاه خاص او به طراحی فضای مناسب و متناسب با هر نمایش است.

او برای دستیابی به فضای نمایش، از هیچ کوششی فروگذار نمی‌کند. یکی از مهم‌ترین ابزار او برای دستیابی به فضا، طراحی صحنه است. «سلارز» که خود طراح صحنه‌ای صاحب سبک به شمار می‌آید، از همان دوره‌ی تحصیل، به طراحی صحنه به منظور ایجاد فضای نمایش اهمیت بسیاری می‌داد. به عنوان مثال می‌توان به اجرای مینیمالیستی او از «سه خواهر» اثر «چخوف» اشاره کرد که با یک درخت غان پیر در وسط صحنه با همراهی کنسرت گراند پیانو و در حالی که از میان جعبه‌ای از نوارهای تنزیب دیده می‌شد، به صحنه رفت و نیز اجرای وی از «آنتونی و کلئوپاترا» که در استخر آدامز هاوس دانشگاه هاروارد انجام شد - و توجه رسانه‌های عمومی را به شدت به او معطوف کرد. بسیاری از کارگردانان تئاتر جهان، اینک به سمت استفاده از مولتی‌مدیا و تکنولوژی‌های رسانه‌ای در تئاتر رفته‌اند و ما امروزه اصطلاحاتی مثل «تئاتر مجازی» یا «تئاتر چندرسانه‌ای» را زیاد می‌شنویم. حتی در کشور خودمان، ایران نیز بسیاری از کارگردانان به استفاده‌های مختلف از انواع مختلف تکنولوژی‌های رسانه‌ای، از قبیل ویدیوپروجکشن و HF پرداخته‌اند و در برخی اجراها حتی با استفاده از انعکاس تصاویری بر روی دیواره‌هایی سفید، دست به طراحی صحنه‌ی نمایش خویش زده‌اند. «سلارز» نیز یکی از کارگردانانی است که نه تنها با تکنولوژی بیگانه نبوده بلکه نظریاتی برجسته درباره‌ی استفاده از تکنولوژی در تئاتر دارد که از سویی، در اجراهای مختلف وی و از سویی، در نوشته‌ها و - به نوعی شاید بتوان گفت - در مانیفست‌های وی به چشم می‌خورد.

«پیتر سلارز» کارگردانی است که نامش به نوعی با پست‌مدرنیسم و تئاتر پست‌مدرنیستی عجین شده است. اجراهای او سرشار از عناصر، ویژگی‌ها و مؤلفه‌هایی است که ما را بر آن می‌دارد تا وی را کارگردانی پست‌مدرن بنامیم. در تئاتر - که یک هنر عملی و اجرایی است - موضوع پست‌مدرنیسم می‌تواند مستقیماً و به طور عملی درک شود. نمایش پست‌مدرن مستقیماً از تئاتر ضد رئالیستی سرچشمه می‌گیرد ولی بر خلاف بیشتر تئاترهای غیر رئالیستی و ضد رئالیستی، فقط به مقدار کمی از رفتار مدرنیسم یا مثبت‌گرایی اجتماعی آن برخوردار است. در حالی که

سمبولیست‌ها و سوررئالیست‌ها به منظور عیان کردن حقایق دنیای درون، تلاش می‌کردند و هدف اصلی‌شان بیان و آشکار کردن سطح بالاتری از واقعیت بود و در حالی که تئاتر اپیک «برشت» تلاشش بر آن بود که دنیا را تغییر یا نجات بدهد تا به یک جامعه‌ی والاتر دست بیابد. هیچ‌کدام از این اهداف، مورد نظر هنر و تئاتر پست‌مدرن نیست؛ یعنی این که در این نوع تئاتر، نشان دادن سطح بالاتری از واقعیت و یا به تصویر کشیدن جامعه‌ای آرمانی (بدون تناقض و تضاد) مورد نظر نیست. در اجراهای پست‌مدرنیستی، اشخاص (کاراکترها) شناسنامه‌ای دقیق و کامل ندارند و حد اکثر به هویت کلی آن‌ها (هویت ملی، مذهبی، نژادی و...) بسنده می‌شود. تداوم نداشتن داستانی، کنار هم گذاشتن لحظاتی از زمان‌های مختلف (گذشته، حال، آینده) و حتی نداشتن تداوم همان لحظات، که طبیعتاً نداشتن تداوم در شخصیت‌پردازی را نیز به همراه دارد و اختلاط سبک‌ها و شیوه‌های اجرایی با استفاده از حرکت، موسیقی، دیالوگ، مونولوگ، با تأکید بر ترکیب هزل‌آمیز سبک‌های مختلف بدون پایبند بودن به توضیح روابط منطقی یا بی‌ارتباطی بین آن‌ها، همه از ویژگی‌های اجراهای پست‌مدرنیستی است. در این پایان‌نامه تلاش شده است تا مؤلفه‌های پست‌مدرنیستی آثار «سلارز» - تا حد امکان - مورد بررسی قرار گیرد و به‌ویژه با تحلیل نمایش «بادگیرها» سعی شده است نمونه‌هایی عینی از این مؤلفه‌ها ارائه گردد.

نکته‌ی جالب ولی نه چندان خوشایند درباره‌ی «سلارز» و درباره‌ی بسیاری دیگر از کارگردانان و نظریه‌پردازان روز تئاتر جهان، ناشناخته بودن آنان در ایران است. در جوامع تئاتری به ندرت می‌توان نامی از «پیتر سلارز» شنید در حالی که در غرب، او یکی از تئاتری‌های تأثیرگذار و صاحب سبک به شمار می‌آید. نگارنده‌ی پایان‌نامه برای اولین بار، در پایان‌نامه‌ی دوره‌ی کارشناسی ارشد یکی از دوستان، با نام «سلارز» آشنا شد. متأسفانه کمبود منابع فارسی درباره‌ی «سلارز» چنان زیاد است که نه تنها باید گفت که قبلاً تحقیقی درباره‌ی آثار وی صورت نگرفته است که می‌توان پا را فراتر نهاد و گفت که نام او، جز در چند صفحه از کتاب «کارگردانان از تئاتر می‌گویند» و نیز در ترجمه‌ای دست و پا شکسته از سایت «ویکی‌پدیا»، در هیچ متن فارسی دیگری به چشم نمی‌خورد

و به دلیل همین فقدان منابع فارسی است که این کارگردان مطرح تئاتر روز جهان، برای دوستداران و هنرمندان تئاتر در کشورمان ناشناخته باقی مانده است. از این رو برای گردآوری این پایان‌نامه، نگارنده راهی جز استفاده از متون انگلیسی و فرانسوی موجود در کتب خارجی و مقالات و سایت‌های اینترنتی پیش رو نداشت. ترجمه‌ی اکثر متون مورد استفاده در نگارش این پایان‌نامه، بجز متون فرانسوی، بر عهده‌ی خود نگارنده بوده است. منابع اصلی این پایان‌نامه، گفته‌ها و نظریات خود «سلارز»، گفته‌های همکاران، مشاوران و دستیاران و همچنین منتقدین درباره‌ی او و اجراهایش و نیز مقالات و گفته‌هایی درباره‌ی تئاتر پست‌مدرنیستی است.

آخرین نکته‌ی قابل ذکر این است که نگارنده در جریان جمع‌آوری اطلاعات برای این تحقیق و همزمان با افزایش شناختش نسبت به شخص پیتر سلارز، دریافت که برخی سؤالات مطرح شده در پروپوزال، می‌توانند با برخی سؤالات مهم‌تر و ریشه‌ای‌تر درباره‌ی سلارز تعویض شوند. به عنوان مثال، جنبه‌های سیاسی یا اخلاقی تئاتر سلارز - گرچه بدون شک، از جنبه‌های مهم کاری او هستند - و یا شیوه‌ی روایتگری در تئاتر او، خود به خود در هنگام صحبت کردن درباره‌ی اندیشه‌هایش، توقعاتش از تئاتر و تکنیک‌ها و شگردهای کارگردانی‌اش مطرح شده و مورد بررسی قرار می‌گیرند. کارگردانی همچون سلارز که حتی متون کهن و کلاسیک را با نگاهی آشکار به حوادث روز جهان به صحنه می‌برد، نمی‌تواند نسبت به سیاست دولت حاکم بی‌توجه باشد به‌خصوص اگر تئاتر را ابزاری برای به چالش کشیدن فرهنگ حاکم بر جامعه بداند. سلارز در آثارش، مسایلی مانند تبعیضات نژادی یا جنسی، آزادی، انحطاط فرهنگی و بسیاری موارد دیگر را مطرح می‌کند اما با بررسی تئاتر او می‌توان دریافت که این اعتراضات مداوم نسبت به آنچه که در غرب مرسوم شده است، بخشی بسیار کلی از اندیشه‌ی سلارز را تشکیل می‌دهند.

کلیات:

تعریف مسأله، اهداف و سؤالات تحقیق:

«پیتر سلارز» بدون تردید یکی از مهم‌ترین و تأثیرگذارترین کارگردانان تئاتر قرن بیستم دنیاست که بیش از یکصد اثر هنری (شامل تئاتر، اپرا و فیلم تلویزیونی) تولید نموده است. او کارگردانی است که هنر تئاتر را ابزاری برای به چالش کشیدن فرهنگ غالب و حاکم غرب می‌داند و همواره به دنبال ایجاد رابطه‌ای محکم بین مخاطبان و گروه اجراست. دستاوردها و تجربیات «سلارز» در زمینه‌ی کارگردانی تئاتر، بسیار قابل توجه و بررسی بوده و معرفی شیوه‌ها و شگردهای هنری و ویژگی‌های تکنیکی او برای اهالی تئاتر، امری ضروری به نظر می‌رسد. مسأله‌ی اصلی این تحقیق، بررسی و شناخت تکنیک‌های ویژه‌ی «سلارز» از جمله استفاده از تکنولوژی، رسانه‌های الکترونیک و مولتی‌مدیا در تئاتر است.

سؤالات:

- ۱) شگردها و تکنیک‌های ویژه‌ی «پیتر سلارز» در کارگردانی تئاتر کدام‌ها هستند؟
- ۲) «پیتر سلارز» چگونه در اجراهایش از مولتی‌مدیا، تکنولوژی و رسانه‌های الکترونیک استفاده می‌کند؟
- ۳) کدام‌یک از مؤلفه‌های مشترک اجراهای «پیتر سلارز» باعث می‌شود او را کارگردانی پُست‌مُدرن

بدانیم؟

۴) جنبه‌های مذهبی، اخلاقی و سیاسی اجراهای «پیتر سلارز» کدام‌ها هستند؟

۵) شیوه‌ی روایتگری در تئاتر «پیتر سلارز» چیست؟

فرضیه‌ها / پیش فرض‌ها:

۱) «پیتر سلارز» از اجراهای گروه تئاتر «نان و عروسک» بسیار تأثیر پذیرفته است.

۲) آراء، نظریات، تکنیک‌ها و شگردهای اجرایی «رابرت ویلسن» تأثیر بسیار زیادی بر اجراهای «پیتر سلارز» داشته‌اند.

۳) «پیتر سلارز» کارگردانی است اخلاق‌گرا و جنبه‌های اخلاقی، مذهبی و سیاسی آثار او بسیار قابل بررسی هستند.

۴) اجراهای تئاتری «پیتر سلارز» سرشار از شگردها و تکنیک و مؤلفه‌هایی هستند که در تئاتر پُست‌مُدرن مورد استفاده قرار می‌گیرند، مانند استفاده از مولتی‌مدیا و رسانه‌های الکترونیک.

۵) شیوه‌ی روایتگری در اجراهای «پیتر سلارز» از بارزترین جنبه‌های هنری او بوده و بسیار قابل بررسی است.

مواد و روش انجام تحقیق:

روش پژوهش، تاریخی - تحلیلی است که به شکل کتابخانه‌ای، همراه با گردآوری اسناد و

ترجمه انجام می‌گیرد.

جنبه‌ی جدید بودن و نوآوری:

طبق تحقیق نگارنده، متأسفانه تا امروز، این کارگردان بزرگ تئاتر جهان، به اندازه‌ی کافی در

ایران و در جوامع دانشجویی شناخته نشده و تحقیقی مفصل و کامل درباره‌ی او و تکنیک‌های هنری‌اش صورت نگرفته است.

فصل اوّل: آشنایی با «پیتر سلارز» و اندیشه‌های او

جنجال‌آفرین صحنه‌های نمایش و اپرا، پیتر سلارز نیز همانند تمامی نوابغ دنیا، معایب و محاسن خاص خویش را دارد. ظهور نشانه‌های نبوغ در وی صورتی زود هنگام به خود گرفت. وی همواره هنرمندی بسیار زیاده‌رو و گزیده‌گو، سرشار از روحیه‌ی طنز و مطایبه و دارای افکاری روشن بوده است. نمایش‌ها و اپراهای وی موجب بروز احساساتی مانند خشم و عصبانیت و از سوی دیگر ستایش و تحسین، شور و اشتیاق و خشم فراوان در تماشاگر می‌شود. اجرای نوین آثار کلاسیک تئاتر و اپرا، عرصه‌ی تبادل نظرها و از سوی دیگر تحسین‌های جدّی و موارد ابراز انزجار (هو کردن‌ها و هورا کشیدن‌های تماشاچیان)، ادای احترام‌ها و سرزنش‌ها و نکوهش‌ها بوده است. قابلیت بالای وی در خصوص جان‌بخشی مجدد به آثار کلاسیک، همواره مورد اذعان بوده است. اما بر سر دو راهی ساختارشکنی پست‌مدرن و تخریب موضعی دقیق و معین، وی رویه‌ای مانند بر عهده گرفتن نوعی تعهد را برگزیده است و این تعهد به دنبال احیاء مجدد بُعد سیاسی بیان شاعرانه بوده است تا از این طریق، تماشاگر را وادار به ابراز واکنش نماید و قدرت فرهنگ را در جامعه دیگر بار فعال نماید.

۱-۱ معرفی «پیتر سلارز»

پیتر سلارز در سال ۱۹۵۷ در شهر پیتزبورگ به دنیا آمد. اولین فعالیت هنری وی به عنوان کارگردان را باید در سن ده سالگی و اجرای نمایشی با عروسک‌های خیمه‌شب‌بازی جستجو کرد. او در دوران تحصیلات مقدماتی و دوران دانشجویی خود در هاروارد نیز ده‌ها نمایش را بر روی صحنه

برد که می‌توان به حلقه^۱ اثر واگنر (با استفاده از ترکیب بازیگران و عروسک‌های خیمه‌شب‌بازی)، نمایش بازپرس^۲، نمایش آنتونی و کلئوپاترا^۳ (اجرا شده در درون یک استخر) و نمایش شاه لیری اشاره نمود که در آن، قدرت حاکم، در جریان نمایش در قالب استهزاء یک اتوموبیل لیموزین ویژه‌ی شخصیت‌ها مورد نکوهش قرار می‌گرفت.

او همواره به عنوان هنرمندی نابغه و سنت‌شکن نمایان گشته است و وجود این دو ویژگی موجب صعود سریع وی به قله‌های هنر نمایش و از سوی دیگر سردی و بی‌علاقگی بسیار تماشاچیان به وی گشته است. او در سال‌های ۱۹۸۳ تا ۱۹۸۴ مدیریت کمپانی بوستون شکسپیر^۴ را بر عهده گرفت و سپس با پیشنهاد مدیریت تئاتر ملی آمریکا^۵ در واشنگتن روبرو گشت. او در آن مدت همانند هارولد کلورمان^۶ و هالی فلانگان^۷ (سال‌های دهه‌ی سی میلادی) و یوری لوبیموف^۸ (تئاتر تاگانکا^۹) به دنبال عملی ساختن سبکی خاص و آمریکایی از نمایش بوده است که در آن، تمامی ژانرهای نمایش و تمامی سنت‌های نمایشی از وودویل‌ها تا تئاترهای تجربی پیشرو به کارگرفته خواهند شد. اما به دنبال بی‌میلی مخاطبان و مشکلات مالی، وی در سال ۱۹۸۶ مجبور به استعفا شد. اما در سال ۱۹۸۷ به سمت مدیر فستیوال هنرهای لس آنجلس منصوب گردید.

تنها ردّ پای به جای مانده از میل وی به ایجاد شکلی جامع از تئاتر را می‌توان در میل وی به تکثرگرایی مشاهده نمود. او در کنار موارد تأثیرگذاری‌اش بر جریان نمایش، از نمایش‌های کابوکی، بونراکو، کوبیسم، ساختارگرایی، اکسپریونیسم تأثیر پذیرفته است. در عرصه‌ی فرهنگ آمریکا نیز وی از جان کیچ^{۱۰} و کمدی موزیکالی یاد می‌کند که از نگاه وی باید آن را پس از ظهور تئاتر یونان و درام الیزابتی، سوّمین نقطه‌ی عطف تاریخ تئاتر دانست. او در سال ۱۹۸۳ از کارگردانی نمایش من و

1 Ring

2 Revizor

3 Anthony and Cleopatra

4 Boston Shakespeare Company

5 American National Theater

6 Harold Clurman

7 Hallie Flanagan

8 Iouri Lioubimov

9 Théâtre de la Taganka

10 John Cage